

Farsund kommune
Postboks 100
4552 Farsund
post@farsund.kommune.no

28. januar 2019

Klage på tillatelse til nydyrking i Marka, gnr 28 Vesthassel og gnr 29 Østhassel

Vi vil med dette klage på tillatelse gitt 28. desember 2018 til nydyrking av en stor teig i Marka, gnr 28 Vesthassel og gnr 29 Østhassel. Vedtaket ble bekjentgjort i Miljøvedtaksregisteret 9. januar 2019. Vi viser også til e-post med foreløpig klage oversendt 18. januar 2019.

Marka utgjør de siste rester av det gamle, ugjødsle og oppløyde kulturlandskapet på Flat-Lista, med svært store kultur-, landskaps- og biomangfoldverdier – et landskap som tidligere var vidt utbredt, der den tradisjonelle, ekstensive jordbruksdriften ivaretok et stort artsmangfold. Området inneholder tre arealer med 'utvalgte naturtyper' etter naturmangfoldloven; en med kystlynghei og to med slåttemark. Engene er middels kalkrike, og området inneholder den største konsentrasjonen av kalkkrevende karplanter i Vest-Agder (i praksis en siste rest av dette i fylket).

Vi mener tillatelsen som er gitt til nydyrking bryter naturmangfoldloven § 53, der det heter at det skal «*tas særskilt hensyn til forekomster av en utvalgt naturtype slik at forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand unngås*». Det fremgår av samme bestemmelse at før en beslutning tas, skal «*konsekvensene for den utvalgte naturtypen klarlegges*». Selv om kommunens utredning er ganske omfattende, mener vi likevel ikke den gir en tilstrekkelig «klarlegging» av konsekvensene for de utvalgte naturtypene kystlynghei og slåttemark – som er nesten forsvunnet fra både Farsund kommune og omkringliggende områder. Etter vår mening strider også tillatelse til nydyrking med naturmangfoldloven § 4 og 5, gitt de spesielle naturtypene og mange funn av trua arter som er gjort i områdene. Blir det igangsatt nydyrking her, vil det bli enda vanskeligere å nå forvaltningsmålene for de rødlistede naturtypene og artene.

Fylkesmannen har tidligere påpekt manglende utredning etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper (§§ 8-12, jf. § 7). I § 7 fremgår det at vurderingene «skal framgå av beslutningen». Dette siterer også Farsund kommune i sitt vedtak, men oppfølgingen av kravet i § 7 er likevel ikke fulgt opp. Det er ikke gjort en vurdering av om kunnskapsgrunnet er tilstrekkelig, eller om føre var-prinsippet burde komme til anvendelse. Det er heller ikke gjort vurderinger av de helhetlige

økosystemene eller samlet belastning, og dessuten ikke om kostnader for å hindre skade eller tilstrekkelige vurderinger av å velge andre alternativer. Vi mener derfor vedtaket heller ikke denne gangen tilfredsstillende naturmangfoldlovens krav til vurderinger, og at dette er tilstrekkelig grunn alene til at vedtaket ikke er gyldig.

Etter vårt syn vet vi allerede i dag nok til å kunne konkludere med at det ikke er forsvarlig å gi tillatelse til nydyrking i dette området. Samtidig er vi kritiske til at vedtak om nydyrking i et så spesielt område fattes uten at det er utført nye feltundersøkelser, ikke bare når det gjelder flora, men også fauna (spesielt insekter og fugler) og sopp (jf. også naturmangfoldloven §§ 8 og 9). Riktignok foreligger det grundig dokumentasjon av floraen i området, men det meste av dette er over 10 år gammelt og framskaffet før Forsvaret ryddet området. Verdiene i området er høyst sannsynlig langt høyere enn det som er dokumentert.

Utvalgt naturtype – slåttemark

Det tillates pløying og husdyrgjødsling kant i kant med de to teigene. Enhver gjødsling, spesielt med våt husdyrgjødsel, gylle eller kunstgjødsel, har en sterkt ødeleggende effekt for artsmangfoldet i denne type slåtteenger. Om det pløyes og husdyrgjødsles slik det tillates (kant i kant), vil artsmangfoldet umiddelbart minke og endres i kantsonene, på sikt vil hele slåtteenga påvirkes. Tillatelsen som er gitt er i realiteten en tillatelse til overflatedyrking av slåtteengene, om enn på noe sikt. Kun ett enkelt tilfelle av uheldig «feilgjødsling» vil kunne slå ut mye verdifullt mangfold, og artene kommer ikke inn igjen selv om gjødselen forsvinner ved avrenning. Dette er en skjør forvaltningsstrategi, med høy risiko for skade på natur. Vi mener denne risikoen ikke er noe forvaltningen kan legge opp til.

Å tillate nydyrking i buffersonene mot slåtteengene og landskapsvernområdet (slik det ble foreslått «konsekvensvurderinga»), er også svært uheldig, da:

- De to slåtteeng-teigene blir isolert/fragmentert i et fulldyrket landskap, med liten mulighet til utveksling av gener og organismer.
- Fylkets siste orkidé-enger (nattfiol) blir redusert.
- Det blir større sjanse for «uhell» innen slåtteengene.
- Det vil bli en gjødslingseffekt av hele landskapet. Generelt er mange områder innen Listastrendene landskapsvernområde allerede sterkt påvirket av gjødslingseffekter.

Utvalgt naturtype – kystlynghei

Det tillates at hele arealet med kystlynghei på Øst- og Vesthassel dyrkes opp. Begrunnelsen er bl.a. at kystlyngheia «ikke vokser på artstypisk grunn».

Tidligere var det mye kystlynghei på Flat-Lista. Området i Marka er en siste rest av dette. Kystlyngheia på Flat-Lista fantes nettopp på slike arealer, så det er en merkelig begrunnelse at den siste rest av denne typen kan dyrkes opp, siden det nesten ikke lenger finnes kystlynghei på slik mark.

Det er opplagt en vest-øst-gradient i kystlyngheia i Marka, der den østlige del sannsynligvis har vært dyrket opp tidligere, mens vestre del neppe har vært ryddet – eller dyrket opp. Men ei kystlynghei er ikke mindre verdifull om det står på tidligere dyrka grunn, ikke minst når den attpåtil inneholder rødlista arter (spesielt klokkesøte og sannsynligvis dverglin). Kystlynghei har alltid vært et dynamisk landskap, der sviing, beiting og slått har vært gjennomført over større areal og der en i mindre målestokk også tok ut torv og hadde små åkere der dette var mulig. Nydyrking med etterfølgende intensiv jordbruksdrift derimot er ikke forenlig med ivaretagelse av en trua og utvalgt naturtype.

Forvaltningsmessig betydning

Det pågår et omfattende og farlig tap av naturmangfold i verden og i Norge. Hver femte art står på rødlista over arter som er på vei ut av norsk natur, og mange naturtyper er også i fare. Tap av naturmangfold svekker økosystemene og økosystemtjenestene vi er avhengige av. Derfor er det både en internasjonal forpliktelse og et nasjonalt mål å stanse tapet av naturmangfold. Regjeringen ønsker at mer av dette ansvaret skal tas av kommunene, men da må kommunene også faktisk ta dette ansvaret når behovet er der.

Slåttemark og kystlynghei er begge 'utvalgte naturtyper' og har dermed en viss beskyttelse gjennom naturmangfoldloven. Kystlynghei er sterkt trua (EN), og slåttemark ble ved revidering av rødlista for naturtyper i 2018 oppjustert fra sterkt trua (EN) til kritisk trua (CR). Dette fordi naturtypen har hatt en enorm tilbakegang i Norge. Sannsynligvis er arealet med slåttemark i hevd i dag under 1 prosent av arealet slåttemark for 50 år siden. Slåttemarka i Marka er av mer kalkrik type med et høyt biomangfold, og er derfor svært verdifull i biomangfoldsammenheng. Det er avgjørende å ta vare på de få og små arealene som fortsatt finnes av slåttemark, og det bør legges til rette for utvidelse av dem snarere enn innsnevring. Dette ansvaret må hver enkelt kommune som ennå har verdifull slåttemark være med og ta.

Siden mange slåttemarker og kystlyngheier i dag ligger spredt og isolert i landskapet, er det en reell fare for genetisk utarming av en rekke plantepopulasjoner. Dette fordi fragmentering gjør det vanskelig for insektene å frakte pollen mellom populasjoner som ligger langt fra hverandre. Det samme gjelder frøspredning. Kystlyngheia og slåttemarklokalitetene i Marka har mange arter felles og må ses som en helhet, der naturtypene utfyller hverandre og gjensidig styrker hverandre, og slik sett må forvaltes samla. Dette er viktig nettopp for å forhindre genetisk utarming og reduksjon av mangfold.

Slåttemarka regnes som det norske landbrukets genbank. Her finnes ville «utgangssorter» til en rekke dyrkede nytteplanter, som for eksempel fôrplanter fra

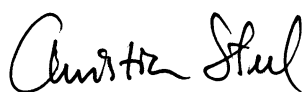
ulike gras og kløverarter. Dette vil være viktige gener for framtidig foredling av bedre klimatilpassa grovførsorter.

Det finnes i dag støtteordninger til skjøtsel av både kystlynghei og slåttemark fra både miljø- og landbruksforvaltningen, og det er fullt mulig å produsere landbruksvarer fra ekstensivt drevne kulturmarker. I økende grad er dette etterspurte landbruksvarer. Den tørre sommeren i 2018 viste også hvor viktig fôrhøsting fra slike kulturmarker kan være og at det er viktig å tenke langsiktig for å ha nok fôrressurser i møte med ekstremvær. Kystlynghei og slåttemark, som ikke er de mest produktive arealene, kan ha andre kvaliteter, som å være mer motstandsdyktige mot flom, tørke og insektangrep. Det er med andre ord flere også landbruksmessige grunner til at nydyrking i Marka ikke bør tillates!

Konklusjon

Vi anmoder Farsund kommune om å omgjøre sin tillatelse til nydyrking av det aktuelle arealet i Marka, gnr 28 Vesthassel og gnr 29 Østhassel.

Vennlig hilsen

Christian Steel
Generalsekretær

Kopi: Fylkesmannen i Agder